

Engendrats per la Història

2008-11-21 18:51:52

Salman Rushdie

Els fills de la mitjanit

Traducció de Joan Sellent Arús

Bromera, Alzira, 2008

Un nas com la trompa de Ganesa, el déu amb cap d'elefant, on s'amaguen dinasties a l'espera; un jove metge enamorat que ha de reconèixer l'estimada a través d'un minúscul forat en la tela d'un púdic llençol; una escopidora de plata que viatja a través d'anys i de quilòmetres per a acabar en el cap d'un personatge i fer-li perdre la memòria; un amagatall en un cove de la roba; una fugida en un cabàs que atorga la invisibilitat. I la literatura, com l'art de confitar; com el *chutney*, capaç d'engegar amb la seua aroma els mecanismes del record. Són alguns dels sorprenents ingredients del relat amb què Saleem Sinai ens vol contar la fascinant història de la seua vida, abans que el seu cos –que ja ha començat a esquerdar-se– no esdevinga definitivament pols. Una vida lligada a un país des del mateix moment del naixement de tots dos: ocorregut la mitjanit del 15 d'agost de 1947, just en el moment que l'Índia assolía la independència respecte de la Gran Bretanya, aquest fet atorga a Saleem –com en diversa mesura també als altres mil nadons vinguts al món en els minuts posteriors d'aquella mitjanit– poders especials que els uneixen a la història d'un país que, com ells, acaba de nàixer: “De fet, arreu de la nova Índia, el somni que tots compartíem, naixien nens que només eren parcialment fills dels seus pares... els fills de la mitjanit eren també els fills *del seu temps*: engendrats, m'enteneu?, per la Història. Això pot passar. Sobretot en un país que per si mateix ja és una mena de somni”.

El resultat d'aquest relat en primera persona és *Els fills de la mitjanit*, una novel·la de què es difícil eixir-ne indemne. Que és difícil llegir sense establir lligams constants amb alguns clàssics indiscutibles de la literatura universal; llegir-la, de fet, sense copsar-hi els components d'un clàssic contemporani. Una immensa construcció de ficció literària, d'aquelles que semblen destinades a fundar tot un món, per més que –com és el cas– es tracte d'un món que ja existeix prèviament sobre els mapes: l'Índia contemporània, reinventada per la veu del narrador. La història del país contada per mitjà d'una història individual; però també a l'inrevés, la història d'un individu anomenat Saleem, impossible d'entendre deslligada del territori que el va veure nàixer. Així, la novel·la es planteja com una mena de gran confessió; el flux d'una consciència, alterat constantment pels sotracos de la distorsió i dels buits propis de qui recorre a la memòria per reconstruir un univers, especialment un d'aquesta envergadura. Que trenca una vegada i una altra l'ordre lineal de la narració per tal d'avançar esdeveniments o per tal de recuperar el passat. Però també per introduir-hi reflexions sobre el propi fet de narrar o sobre les possibilitats que té la literatura de reproduir –i de construir– la realitat: “Jo us he dit la veritat [...] La veritat de la memòria, perquè la memòria té la seva pròpia idiosincràsia. Selecciona, elimina, modifica, exagera, minimitza, glorifica, i també denigra; però al final crea la seva pròpia realitat, la seva heterogènia però en general coherent versió dels fets”.

L'obra combina amb destresa elements, influències i registres diversos: des de la sàtira política, l'humor negre o la ironia; fins a allò més grotesc, al·legòric o poètic. La història i el mite. Un món fantàstic que sembla tenir una coherència independent de la realitat més prosaica, i les referències indefugibles a aspectes històrics, polítics i socials dels anys en què transcorren els fets narrats. La conjunció de la

mitologia i de la tradició oral indopaquistanesa, amb els referents de la novel·la anglosaxona de les darreres dècades. Els personatges i la cultura hindús; però, també determinats emblemes occidentals, com el cinema. No debades, *Els fills de la mitjanit* ha estat adscrita ben sovint al Realisme Màgic; una etiqueta que no és –potser– del tot desencertada, especialment si es considera resultat d'una convicció: la de la impossibilitat d'explicar segons quins fets des del realisme més estricte i restrictiu. El cas, però, és que en la novel·la de Rushdie hi ha ecos indiscutibles de *Cien años de soledad*, per exemple; però també hi ha narracions que remetent de manera directa a les de les *Mil i una nits*. Que la manera com el narrador sembla voler esquivar el relat del seu naixement, com inicia la seua història en els anys de joventut del seu avi, mentre prova d'alentir el temps de la narració per no haver d'arribar mai a aquella mitjanit crucial, ens remet inevitablement als subterfugis similars del narrador de *Tristram Shandy*. Com el flux de consciència remet a Joyce; com l'ús que es fa del *chutney* com a desllorigador de la memòria apunta directament a la magdalena proustiana.

En *Els fills de la mitjanit* hi ha –també– la història d'una nissaga, predestinada des dels orígens a les relacions conflictives i, finalment, a la destrucció. Amb un paper central en la novel·la, que demostra la importància de la institució familiar índia; una institució que, com el cas de la família de Saleem, sembla haver començat a evaporar-se al mateix temps que ho fa tota una concepció del món. I un particular microcosmos que explica la identitat del protagonista, com si d'alguna manera hi estigués determinat pels seus avantpassats. Aquest és, de fet, un altre dels fils temàtics principals, que torna a connectar el personatge i el país: la recerca d'identitat. Saleem és tan divers com la pròpia Índia; tan difícil trobar-ne una identitat, doncs, com ho és per al país on es parlen tantes llengües, on es practiquen tantes religions, on conviuen tants grups ètnics. És per aquest motiu que els problemes derivats d'aquesta recerca col·lectiva expliquen bona part del rerefons de la novel·la. Les tensions –polítiques, socials, religioses, lingüístiques– que segueixen la independència de l'Índia respecte del Regne Unit i que desembocaren en la *Partició*: la traumàtica divisió del territori en dos països, l'Índia i el Pakistan, origen de conflictes bèl·lics i d'intrigues polítiques de tot tipus.

Al remat, però, allò que s'hi narra potser és –en essència– el desencís; la història de la conversió d'una gran esperança inicial en un fracàs final igual o més gran. L'esperança que diposita Saleem en els poders que comparteix amb els altres fills de la mitjanit, cridats a fer grans coses pel seu país, és l'esperança d'una societat –l'optimisme com a malaltia, com s'hi refereix el narrador– que creu que una data en el calendari obrirà el miracle de deixar enrere la màgia i la superstició per esdevenir un país ric i modern. El fracàs de Saleem, que no és capaç d'aprofitar els seus dons en benefici de cap interès col·lectiu, paral·lel també al d'una Índia que serà la mateixa Índia, però potser un poc més trista i grisa que abans: “Als fills de la mitjanit se'ls pot fer representar moltes coses, segons el vostre punt de vista: es poden veure com l'últim cop de cua de totes les coses antiquades i retrògrades de la nostra nació, obsedida pels mites, la derrota dels quals era absolutament desitjable en el context d'una economia modernitzadora i del segle xx; o com l'autèntica esperança de llibertat, que ara s'ha extingit per sempre; però el que no convé és que esdevinguin l'estrafolària creació d'una ment desvariejant i malalta. No: la malaltia no és ni aquí ni allà”.